

РЕГУЛАЦИЯ НА НАСТРОЕНИЕТО

Теодора Йорданова

Whereas many researchers have been interested in behavioral self-regulation, interest in the self-regulation of affect is recent. Mood system and mood regulation components are presented. A model of mood regulation is submitted, which draws on principles of maximizing positive and minimizing negative affects – other things being equal, people prefer to maintain a positive hedonic balance. A taxonomy of strategies and behaviors for remediating unpleasant affect and maintaining positive affect is presented.

Influence of mood valency on the mood regulation are outlined.

Регулацията¹ на настроенята е относително нова и модерна изследователска територия, но фокусира научния капацитет на водещи имена в психологията на личността. Съвременните разработки в областта предлагат провокативни теоретични обобщения и перспектива за допълващо осмисляне на традиционни личностни конструкти и интерпретации.

Система на настроението

Настроенията са компонент на по-широките поведенчески системи (Larsen, 2000; Watson, 2000). Валентността на афекта² задава широко възприетата двудименсионална структура на настроението, чийто еквивалент се открива и на физиологично ниво. Функционалната независимост на негативните и позитивните настроения репрезентира действието на двете отделни централни мотивационни тенденции — Системата на поведенческо потискане (BIS) и Системата на поведенческа активация (BAS). Системата на поведенческо потискане контролира преживяването на състоянията с негативна валентност и мотивацията за избягване на нежелани стимули. Системата на поведен-

¹ Под понятието **регулация** на настроението винаги се разбира **саморегулация** на настроението.

² **Афектът** е обобщена категория за валентни състояния, която включва както емоциите, така и настроенята.

ческа активация регулира позитивните емоции и настроения, приближаващата мотивация и целево-насоченото поведение (Gray, 1970).

Двудименсионалният модел на Тейър (Thayer, 1978, 1989) конкретизира представените по-обща физиологични концепции. Настроението се интерпретира в близка асоциация с централните състояния на общия телесен араузъл, с включени съзнателни репрезентации за състоянията на енергия — умора и напрежение — спокойствие. Негативните настроения се описват главно в термините на повишено физиологично и психично напрежение и ниска енергия. Позитивните настроения включват състоянията на висока енергетичност и спокойствие. Поставянето на общия телесен араузъл в основата на концептуализацията, определя присъствието на общ механизъм на паралелно взаимодействие на позитивните и негативните настроения с множество системи на тялото (кардиоваскуларна, скелетно-мускулна и когнитивна). Едно релевантно следствие от описания процес е вероятността промяната в една система да предизвиква едновременни промени в други системи.

Двудименсионалният модел на настроението на Тейър припокрива в голяма степен активираните дименсии на Позитивна и Негативна Афективност на Уотсън и Телеган (Watson & Tellegen, 1985). Разграничението е по посока на интерпретациите, вследствие ортогоналността, която Уотсън и съавт. (Watson et al., 1999) разглеждат в по-категоричен маниер. Тейър (Thayer, 2000) допуска ефекти от взаимодействието на дименсиите (напр. нарастването на напрежението до определена точка енергетизира индивида, но на по-високи нива се асоциира с намаляване на енергията).

Регулация на настроенията. Хедонистичният мотив при регулацията на настроенията

Феноменологичната природа на настроенията предлага характеристики, които изграждат идеалната среда за регулация според принципа на хедонизма. Функцията им на информационен сензор за наличните целево-релевантни ресурси и биологичните процеси, свързани с енергията и активацията в организма (Morris, 2000), се допълва от типичната им продължителност, която налага получените индикации като доминиращ, „проникващ и поддържащ емоционален климат“ (по Gross, 1998) в ежедневието. Тяхната дифузност и липсата на по-конкретни отнасяния към специфични обекти или събития, съчетано с отсъствие на силна преса върху поведението (за разлика от емоциите), прави промяната на афективното състояние само по себе си основна регулационна цел.

Класическата формулировка на хедонизма като система от ати-тюди и поведения по търсене на удоволствие и избягване на болката (Freud, 1923) при регулацията на настроенията добива по-широки смислови интерпретации. Хедонистично мотивирана е всяка актив-